

**SUD MAJBURIYATLARINING BAJARILISHINI NAZORAT QILISHDA
HUQUQNI MUHOFAZA QILUVCHI ORGANLAR VA HAMKOR
TASHKILOTLARNING O'RNI**

Sayidov Qurbon Komil o'g'li

IIV Akademiyasi kursanti

Tel: +998934611001

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasining "Probatsiya to'g'risida"gi Qonuni hamda Ichki ishlar vazirligining sohaga oid normativ-huquqiy hujjatlari asosida sud majburiyatlari va ozodlikdan mahrum qilish bilan bog'liq bo'lmagan jazolarning ijrosini nazorat qilish mexanizmlari yoritilgan. Maqolada huquqni muhofaza qiluvchi organlar, sud tizimi va boshqa hamkor tashkilotlarning o'zaro hamkorligi, shuningdek, nazorat jarayoniga sun'iy intellekt va elektron brasletlar kabi raqamli texnologiyalarni joriy etishning ahamiyati tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: probatsiya, sud majburiyati, elektron braslet, sun'iy intellekt, hamkorlik, profilaktika inspektori, huquqni muhofaza qiluvchi organlar.

**РОЛЬ ПРАВООХРАНИТЕЛЬНЫХ ОРГАНОВ И ОРГАНИЗАЦИЙ-
ПАРТНЕРОВ В МОНИТОРИНГЕ ИСПОЛНЕНИЯ СУДЕБНЫХ
ОБЯЗАТЕЛЬСТВ**

Сайидов Курбон Комил угли

Курсант Академии МВД

Тел +998934611001

АННОТАЦИЯ: В данной статье на основе Закона Республики Узбекистан «О пробации» и ведомственных нормативно-правовых актов Министерства внутренних

дел освещаются механизмы контроля за исполнением судебных обязательств и наказаний, не связанных с лишением свободы. В статье анализируется взаимодействие правоохранительных органов, судебной системы и других партнерских организаций, а также значимость внедрения цифровых технологий, таких как искусственный интеллект и электронные браслеты, в процесс надзора.

Ключевые слова: пробация, судебное обязательство, электронный браслет, искусственный интеллект, взаимодействие, инспектор профилактики, правоохранительные органы.

THE ROLE OF LAW ENFORCEMENT BODIES AND PARTNER ORGANIZATIONS IN MONITORING THE EXECUTION OF COURT OBLIGATIONS

Sayidov Qurbon Komil ugli

Cadet of the Academy of the Ministry of Internal Affairs

Tel: +998934611001

ABSTRACT: This article highlights the mechanisms for monitoring the execution of judicial obligations and non-custodial sentences based on the Law of the Republic of Uzbekistan "On Probation" and relevant regulatory documents of the Ministry of Internal Affairs. The article analyzes the cooperation between law enforcement agencies, the judicial system, and other partner organizations, as well as the importance of implementing digital technologies, such as artificial intelligence and electronic bracelets, into the supervision process.

Keywords: probation, judicial obligation, electronic bracelet, artificial intelligence, cooperation, prevention inspector, law enforcement agencies.

O'zbekiston Respublikasida sud-huquq tizimini isloh qilish, qonun ustuvorligini ta'minlash hamda jinoyat-ijroiya tizimini xalqaro andozalarga moslashtirish doirasida sud qarorlari hamda majburiyatlarining ijrosini samarali nazorat qilish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi [1]. Ayniqsa, ozodlikdan mahrum qilish bilan bog'liq bo'lmagan jazolarga hukm qilingan hamda probatsiya nazoratidagi shaxslarning xulq-atvorini nazorat qilish, ularni ijtimoiy-huquqiy va psixologik rehabilitatsiya qilish bevosita sudlar, huquqni muhofaza qiluvchi organlar hamda keng jamoatchilikning tizimli hamkorligini talab etadi [7].

Sohaning Fundamental Huquqiy Asoslari va "Probatsiya to'g'risida"gi Qonun Mamlakatimizda probatsiya faoliyatini amalga oshirish tartibi va ushbu tizimning huquqiy maqomi belgilanishida O'zbekiston Respublikasining "Probatsiya to'g'risida"gi O'RQ-938-sonli Qonuni eng asosiy fundamental hujjat hisoblanadi [2]. Mazkur Qonun bilan ilk bor sohaning tayanch tushunchalari qonuniy kuchga ega bo'ldi:

Probatsiya — sud hukmi yoki ajrimi bilan ozodlikdan mahrum qilish bilan bog'liq bo'lmagan jazolarga hukm qilingan shaxslar tomonidan jazo ijro etilishini ta'minlovchi hamda nazoratdagi shaxslar tomonidan qayta jinoyat sodir etilishining oldini olishga qaratilgan chora-tadbirlar tizimidir [2].

Probatsiya nazorati — nazorat ostidagi shaxslar tomonidan o'z zimmasiga yuklatilgan majburiyatlar bajarilishi va sud o'rnatgan taqiqlarga (cheklovlarga) rioya etilishini ta'minlash tizimi [2].

Elektron kuzatuv vositasi (elektron braslet) — masofadan turib nazorat ostidagi shaxsning turgan joyini aniqlash va uning harakatlanishini kuzatish imkonini beruvchi texnik qurilma [2].

Qonunning amaliy ijrosini ta'minlash va idoralararo mexanizmlarni yo'lga qo'yish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirining 403-son buyrug'i (Adliya vazirligi tomonidan 3670-son bilan ro'yxatdan o'tkazilgan) asosida "Probatsiya nazoratidagi shaxslarning xulq-atvori ustidan nazoratni amalga oshirish tartibi to'g'risidagi yo'riqnoma" amal qilmoqda [6]. Ushbu hujjat Oliy sud, Bosh prokurorat, Kambag'allikni

qisqartirish va bandlik vazirligi, Yoshlar ishlari agentligi kabi qator mutasaddi organlar bilan kelishilgan holda hayotga tatbiq etilgan [6].

Sud Qarorlarini Ijroga Qabul Qilish va Nazorat O'rnatish, Sud tomonidan belgilangan jazo choralarining ijrosi va yuklatilgan majburiyatlarga riyoya etilishi ustidan nazorat qonunchilik doirasida quyidagi tizimli bosqichlarda amalga oshiriladi:

Hisobga qo'yish asoslari: Shaxslarni probatsiya hisobiga qo'yish uchun sudning qonuniy kuchga kirgan hukmi, ajrimi yoki qarori, amnistiya akti yoxud afv etish hujjatlari huquqiy asos bo'ladi [4]. Axborot almashinuvi: Sud qarori kelgan kunning o'zida probatsiya bo'linmasi shaxsiy yig'majild ochadi va uch kun muddatda hukm chiqargan sudga hisobga olinganlik haqida xabarnoma yuboradi [6]. Noaniqliklarni hal etish: Sud hukmida ijroga to'sqinlik qiluvchi tushunmovchiliklar yoki imloviy xatolar yuzaga kelsa, probatsiya bo'linmasi uni bartaraf etishni so'rab to'g'ridan-to'g'ri sudga murojaat qiladi [11].

Huquqni Muhofaza Qiluvchi Organlar va Ichki Xizmatlar Hamkorligi Probatsiya nazoratini samarali yuritish va jinoyatchilikning barvaqt oldini olish maqsadida ichki ishlar organlarining turli sohaviy xizmatlari hamkorlikda ish olib boradi: Profilaktika inspektorlari: Jazo muddatini o'tayotgan shaxsning yashash joyini tark etmaslik cheklovlarini doimiy tekshiradi, har oyda kamida 3 marotaba ma'muriy hududdan chiqmaslik yoki muayyan joylarga bormaslik taqiqlari buzilmasligini nazorat qiladi [10]. Tezkor-qidiruv xizmati: Muayyan shaxslar bilan aloqa o'rnatmaslik, Internet va aloqa vositalaridan foydalanmaslik kabi taqiqlarni oyiga kamida bir marta maxsus tekshiruvdan o'tkazadi [6]. Yo'l harakati xavfsizligi xizmati (YHXX): Sud qarori bilan muayyan muddatga transport vositasini boshqarish huquqidan mahrum etilgan shaxslar ustidan qat'iy nazorat o'rnatadi va har qanday qoidabuzarlikda probatsiya bo'linmasini xabardor qiladi [8]. Prokuratura nazorati: "Probatsiya to'g'risida"gi Qonunga muvofiq, nazorat ostidagi shaxslarning uylariga tekshiruv maqsadida kirilgan barcha holatlar yuzasidan 24 soat ichida tegishli prokuror yozma yoki elektron shaklda xabardor qilinishi shart [2]. Majburiy ijro bürosi (MIB): Hukmda keltirilgan davlat yoki fuqarolarga yetkazilgan moddiy zararni qoplash

majburiyatining bajarilishi MIB hududiy bo'linmalari bilan hamkorlikda muvofiqlashtiriladi [6].

Raqamli Texnologiyalar va Innovatsiyalar "Probatsiya to'g'risida"gi Qonun va zamonaviy talablar asosida sohaga sun'iy intellekt hamda raqamli vositalar keng joriy etildi [2]:

Probatsiya axborot tizimi va "UzASBO": Idoralararo elektron ma'lumotlar almashish hamda jazo o'tayotgan shaxslarning ish haqidan ushlab qolinayotgan mablag'larni onlayn kuzatish imkonini beradi [6].

Elektron bilakuzuklar (brazletlar): Sud tomonidan o'rnatilgan taqiqlarni buzgan yoki ma'muriy javobgarlikka tortilgan shaxslarga masofadan nazorat qilish uchun elektron brazletlar taqiladi [2]. Ushbu qurilmani o'zboshimchalik bilan yechish yoki quvvatlamaslik jazo muddatini og'irrog'iga almashtirishga asos bo'ladi [6]. Sun'iy intellekt ("Intellektual portret"): Shaxs hisobga olinganidan keyin 10 ish kuni ichida sun'iy intellekt elektron dasturi yordamida uning individual ijtimoiy-psixologik qiyofasi shakllantiriladi va qayta jinoyat sodir etish xavfi tahlil qilinadi [6].

Xulosa.

O'zbekiston Respublikasining "Probatsiya to'g'risida"gi Qonuni, Jinoyat-ijroiya qonunchiligi hamda idoraviy normativ hujjatlar tizimi sud majburiyatlari va jazolarning muqarrar ijro etilishini ta'minlashda mustahkam huquqiy mexanizm bo'lib xizmat qiladi [2][4]. Raqamli tizimlarning joriy etilishi nazorat ostidagi shaxslarning qayta jinoyat sodir etmasdan, jamiyatning sog'lom va foydali a'zosiga aylanishiga xizmat qiladi [8].

Adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – Toshkent: "Adolat", 2023.
2. O'zbekiston Respublikasining "Probatsiya to'g'risida"gi Qonuni (2024-yil 7-avgust, O'RQ-938-son).
3. O'zbekiston Respublikasining Jinoyat kodeksi. – Toshkent: "Adolat", 1994.
4. O'zbekiston Respublikasining Jinoyat-ijroiya kodeksi. – Toshkent: "Adolat", 1997.

5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Jinoyat-ijroiya qonunchiligini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4006-son qarori (2018-yil 7-noyabr).
6. O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirining 2025-yil 19-iyuldagi "Probatsiya nazoratidagi shaxslarning xulq-atvori ustidan nazoratni amalga oshirish tartibi to'g'risidagi yo'riqnomani tasdiqlash haqida"gi 403-son buyrug'i (Adliya vazirligi tomonidan 2025-yil 20-avgustda 3670-son bilan davlat ro'yxatidan o'tkazildi).
7. Umaralieva D. N. Jamoat xavfsizligi departamenti probatsiya xizmatining huquqiy asoslari va ularning mohiyati // Nauchniy impuls, 2023.
8. Xoliqov A. A. Probatsiya xizmati nazorati ostidagi shaxslarga ijtimoiy-huquqiy va psixologik yordam ko'rsatishda sohaviy xizmatlar bilan hamkorlikning ahamiyati // Journal of Innovation, 2025.
9. Sayfullayev Sh. Voyaga yetmaganlarni jinoiy javobgarlikdan yoki jazodan ozod qilish instituti va probatsiya tizimi tahlili // Bosh prokuratura Akademiyasi axborotnomasi, 2022.
10. Ergashov B. Profilaktika inspektorining ozodlikdan mahrum etish bilan bog'liq bo'lmagan jazolarga hukm etilgan shaxslar bilan ishlash faoliyati tahlili // E-Conferences, 2024.
11. O'zbekistonda probatsiya xizmatining sud tomonidan belgilangan majburiyatlarni nazorat qilish holati va huquqiy bazasi (Kurs ishi / Mustaqil ish materiallari).